
Rok Dovjak

Citatne prvine v sodobni brani slovenščini

objavljeno v:

Hotimir Tivadar (ur.): *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest. Obdobja 38*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-38/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2019.

CITATNE PRVINE V SODOBNI BRANI SLOVENŠČINI

Rok Dovjak

Javni zavod Radiotelevizija Slovenija, Ljubljana
rok.dovjak@gmail.com

DOI:10.4312/Obdobja.38.179-186

Prevzeto besedje se ciljnemu jeziku – med drugim – prilagaja v glasovju in tudi pisavi; pogosto nejasna stopnja podomačevanja se izraža kot napetost med zbornim in pogovornim jezikom. Koncept citatnosti je zaradi hitre izmenjave podatkov in vse lažjega stika s tujimi jeziki (a hkrati izrazite posredniške vloge angleščine) potreben natančnejše, ne zgolj jezikoslovne opredelitve. Prispevek obravnava slednji vidik: povezanost zapisa in izgovora na primeru prevzetega besedja v branem besedilu, sestavljenem za potrebe raziskave, in sicer v odvisnosti od sobesedila, zvrsti, občnosti besede in starosti govorca.

govor, izgovorjava, pisava, pravorečje, prevzeto besedje

Though the borrowing of loanwords concerns both writing as well as speech, the degree of adaptation is not always clear. The uncertainty results in tension between standard and non-standard (colloquial) pronunciation. With the progress of technology and expansion of English as a lingua franca, it becomes hard to define what the appropriate authentic form of a certain expression is. The article discusses the influence of writing on speech, considering the context, style, proper names and the age of the speaker.

speech, pronunciation, writing, orthoepy, borrowings

1 Uvod

1.1 Govor in pisava

Kdor je bral *Igro prestolov*, se je morda vprašal, kako izgovoriti ime *Bran*: [brán], [brên] ali celo [brîen]. Kje najti odgovor in kako zanesljiv je odgovor, na katerega napotuje pravopis, ali tisti, ki ga ponujajo spletni forumi? Variantnost izgovora ali negotovost o primerni izreki imena¹ vplivata na to, da zapisanega ne dojemamo več kot glasove oz. njihov odraz na papirju: črkovni niz vse bolj postaja podoba, simbol, ideogram. Kljub informacijskemu obilju govorjenih virov je črka tako še vedno ključni znak reference.² Takšno stanje izhaja iz tradicionalnega pojmovanja pisave kot prestižnejšega in primernejšega jezikovnega prenosnika (Bugarski 1984: 235–236), ki je utemeljeno z lastnostmi vidnega znaka,³ podkrepljeno pa v njegovi družbeni

1 V gradivu raziskave je tudi ime lokala v Ljubljani: Tloft. Ko sem o izgovoru vprašal uslužbenko, je dejala, da pravilnega izgovora ne pozna, da pa se govori: »Tlôft, bolj ...«

2 To je zelo jasno razvidno iz promocijskih videopredstavitev na YouTubeu: zvok uvoda je omejen na dramatično kuliso, medtem ko ključno ime ostaja zgolj zapisano.

3 Za Gottloba Fregeja je pisni znak v primerjavi s slušnim jasnejši in primernejši za nedvoumno

simbolni funkciji (Bugarski 1994: 111; Škiljan 1998: 60). Bugarski (1984: 253) govori kar o grafični intuiciji, ki usmerja tok našega mišljenja (torej tudi branja).⁴

Čeprav že obstoj črke predpostavlja koncept fonema (Bugarski 1984: 239–241; Benveniste 1988: 34), pa kulturnozgodovinske okoliščine (za slovenščino npr. Cegnarjev predlog izgovora po črki, prim. Rupel 1946: 11–12) in (morda iz njih izhajajoča) pedagoška poenostavitev pri podajanju v črki zasežene jezikovne kompleksnosti (Šolar 1939: 105) navajajo na nepopolno uzaveščenje razmerja med pisavo in izgovorom. Tivadar zato poudarja pomen samostojnega pravorečnega priročnika (Tivadar 2003: 282; Jurgec, Tivadar 2003: 205; Tivadar 2004: 174), skupaj z novim opisom, ki bi bolj odražal živi, k spontanosti težeč javni govor (Tivadar 2003: 283, 288; 2004: 175);⁵ zavzema se tudi za več pravorečnih vsebin v učnem načrtu (2013: 39; 2015: 128–129).⁶

Sprejemanje tujega besedja lahko v ciljni jezik vnaša tudi novosti na neleksikalnih ravlinah. Odnos do prevzetega zato vselej niha med odklonilnostjo in naklonjenostjo oz. med prilagajanjem in citatnostjo.

1.2 Kratek pregled navodil za izgovor tujk v slovenskih priročnikih

Pri tujih lastnih imenih se je že Stanislav Škrabec zavzemal za podomačeni zapis (Dobrovoljc 2004: 180),⁷ kot ga za občno prevzeto besedje predvideva zdajšnji pravopis (Toporišič 2001: 37–38, § 222–224). Nasprotno so se Fran Levec (1899: § 514), Josip Tominšek (Dobrovoljc 2004: 180) in Anton Breznik (Toporišič 1982: 365–375) opredelili za izvirni zapis in kvečjemu prilagoditev slovenski izreki. Tudi Mirko Rupel je v *Pravorečju* (1946: 90–91) zagovarjal izvirno izreko tujih lastnih imen ter tistih občnih besed, ki v pisavi še ohranjajo izvirni zapis, podobno *Slovenska slovnica* (Bajec idr. 1968: 86). *Slovar tujk* (Verbinc 1974: 13), *Enciklopedija Jugoslavije* (Cecić 1983: XXVII) in *Leksikon Cankarjeve založbe* (Dolinar, Knap 2000: 1199) v uvodu podajajo glasovno-črkovne preglednice z znamenji mednarodne fonetične abecede (IPA) ter posebnimi opombami o izreki za pomoč pri citatnem

razumevanje, saj da ga odlikuje brezčasnost, preglednost, preverljivost sklepanja in ponovljivost (Potrč 1986: 28, 29, 32). Omogoča prenos v prostoru in času ter nadzor nad sporočilom, zato je ključna prvina javnega sporazumevanja (Škiljan 1998: 32–39). Zapisani jezik je sporočilno novitejši, nefragmentaren, ekspliciten, jasno členjen in prikriva čustveno-odnosni vidik sporočila (Aitchison 1999: 111; Ivas 1988: 103, 165–166; Škarić 2005: 27–29; Schwanitz 2010: 567). Njegova odmaknjenost od živega govora je tudi dejavnik za izbor v literarni kanon (Golden 2001: 31).

- 4 Raziskave o vplivu zapisa na izgovor so redke. Tanja Mirtič (ustno) je pri anketi za SSKJ² opazila, da je izgovarjava občnih besed enotna v 90 % primerov (*bobi/bobby* [bôbi], *hendikep/handicap* [hêndikep]; vzorec 10 oseb).
- 5 Podobno poudarjajo tudi sodelujoči pri ciljnem raziskovalnem projektu Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov (Ahačič 2017: 21–22; Gliha Komac, Jesenšek 2017: 2, 13, 20, 22).
- 6 Sedanji učni načrt (Poznanović idr. 2018: 53–54, 58–59) pravorečne učne cilje podaja zelo ambiciozno (»obvlada knjižno izreko besed in povedi ter jo opiše«), a hkrati splošno (»med govornim nastopanjem govori čim bolj knjižno in razločno«). Pri pravorečnem pouku je še vedno aktualen Šolarjev predlog (1939: 103–106), ki temelji na samoopazovanju, medpredmetnem povezovanju in vsakdanji uporabnosti; Škarić (2005: 152) in Tivadar (2004: 173) se strinjata, da je namen takšnega pouka tudi izguba odpora do zborne izreke in strahu pred nastopanjem.
- 7 Pogačnik (2012: 74) namesto terminov *podomačeni* ali *fonetični zapis* rabi izraz *plitvi zapis*.

branju. Tudi SSKJ (Bajec 1998: XXVIII, § 177) ob sistemskem knjižnem izgovoru dopušča izvirnega, če se beseda razume citatno: »bêteg betéga lahko tudi bêtég betèga«.

Kasneje izšli priročniki (Bajt, Kocjan-Barle 2003–2005: VIII; Pogačnik 2006: XI–XII; Tavzes 2006: XI; Bajt, Kocjan-Barle 2007: VII) pri izreki načeloma upoštevajo *Slovenski pravopis* (Toporišič 2001: 37–38, 152–205), ki ga dopolnjujejo s tujimi za izgovor relevantnimi leksikoni ter znanstvenimi članki. To kaže, da je kljub velikemu napredku glede na prejšnji pravopis prav to poglavje pri govorcih ostalo najbolj neuzaveščeno oz. je razhajanje med jezikovnim občutkom in predpisom tu največje.⁸

2 Metodološka izhodišča poskusa

V poskusu sem primerjal branje prevzetih besed pri dveh skupinah izgovarjalcev.⁹ Besedilo je bilo sestavljeno iz raznolikih povedi. Branje je potekalo v dveh časovno ločenih delih. Izgovarjalec je prvi sklop povedi bral *prima vista* (dovoljeni pa so bili postanki za tiho branje in vmesni komentarji), na drugo branje pa se je lahko pripravil. Udeleženci niso vedeli, katero prvine branja bom raziskoval.

S poskusom sem želel ugotoviti: 1) enotnost oz. doslednost branja, 2) pogostnost citatnosti oz. stopnjo upoštevanja tujejezičnih prvin, 3) okoliščine v zapisu, ki spodbujajo citatno branje, 4) razlike med poklicnimi in nepoklicnimi izgovarjalci ter 5) upoštevanje veljavnega pravopisa v neformalnem govornem položaju. Pri tem je treba upoštevati, da branje že samo po sebi vzbuja vtis formalnosti in teži h knjižnosti (Ivas 1988: 91; prim. Tivadar 2003: 293, 296), kar sta še okrepila zavest izgovarjalcev o sodelovanju v poskusu; osebni stik izgovarjalec-raziskovalec, snemanje v domačem okolju in motnje (hkratno komentiranje branja, šum okolja) pa so vzpostavili primerne okoliščine za bolj sproščeno izreko (Horga, Požgaj Hadži 2013: 18–22).¹⁰

Poskus je bil po Škiljanu (1999: 18) zastavljen zunajkontekstualno. To pomeni, da vsa imena niso imela jasne reference, torej da etnična pripadnost poimenovanih oseb ali narava njihovega imena (pravo ime ali umetniško ime) nista bili vselej znani. Taka zasnova poskusa je poudarila izgovarjalčevo odločitev, čeprav so psihosocialni dejavniki, ki so izgovarjalca motivirali, da je izbral eno izmed možnih izgovorov, behavioristično zanemarljeni. To sicer do neke mere vzbuja dvom o verodostojnosti odraza grafične intuicije in zastavlja vprašanje izgovarjalčevega kodnega preklapljanja.

Celovita raziskava branja še poteka, prispevek pa obravnava vzorec 20 izgovarjalcev. Razdelil sem jih v dve skupini: *izkušeni izgovarjalci* (II) in *kontrolni izgovarjalci* (KI).

8 To se je izkazalo pri projektu Svojljni pridevniki iz prevzetih priimkov – spletna aplikacija za uporabnike (SPiPP) v okviru programa ŠIPK, saj se izgovor angleških lastnih imen z ožino, ki jih navaja *Veliki splošni leksikon*, v rabi ni uveljavil. Sodelujoči pri projektu so se zato odločili, da bodo imena, pri katerih se jim je ozki izgovor zdel preoddaljen od živega jezika, prebrali kot dvojnice: z ozko in široko kakovostjo samoglasnikov (Stramlić Breznik, Koderman Patačko 2019: 513).

9 V tem prispevku uporabljeni izrazi za osebe so zapisani v moški slovnični obliki, čeprav so uporabljeni kot nevtralni za ženski in moški spol, tudi zaradi varovanja identitete sodelujočih.

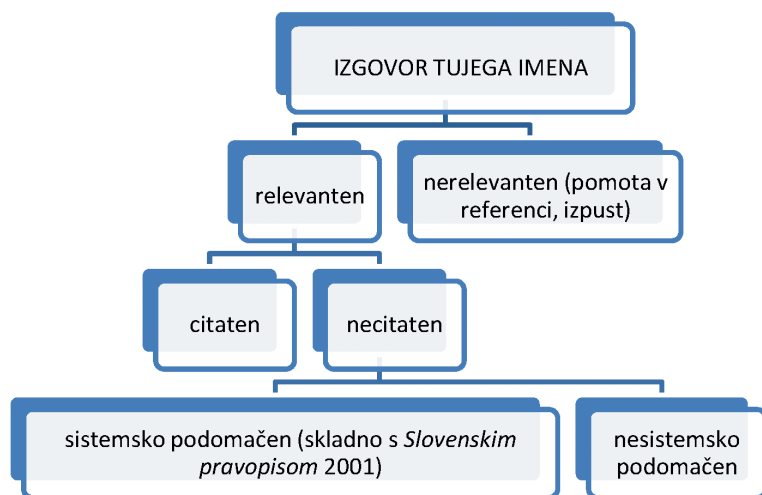
10 Izgovarjalce sem prosil, naj besedilo preberejo po lastni presoji, kakor bi se jim zdelo primerno za javni nastop. Namerno sem se izogibal zvežam *zborna izreka* ali *knjižni jezik*, da bi uporabili ponotranjeni jezik, brez institucionalnih napotil, če le-teh sami niso sprejeli.

V skupini II so *radijci* (R), torej poklicni bralci, napovedovalci, voditelji in povezovalci z Radia Slovenija, Radia Ognjišče, Radia Ekspres, Radia Študent ter nekdanji sodelavec lokalnega radia. Skupina KI je bila brez omejitev. Razdeljena je bila na dve podskupini: stari 25 let ali več oz. *delavci* (D) in stari do 25 let oz. *šolajoči se* (Š). Po izobrazbeno-poklicni strukturi so podskupino D sestavljali lektor, projektni inženir, bančni uslužbenec, nezaposlen gostinski tehnik in srednješolski učitelj slovenščine, podskupino Š pa štirje študentje slovenistike in gimnazijec (oznaka G). Trije izgovorjalci so vnašali narečno barvo: Š2 in D23 primorsko, D24 štajersko.

Starost	Spol	Skupina II		Skupina KI	
		Moški	Ženske	Moški	Ženske
Do 25		/	R12	Š7	G1, Š1, Š2, Š5
26–45		R3, R10, R11, R13	R4, R14	/	D23, D24
46–65		R7	R1, R2	D8	D4, D7

Preglednica 1: Starostna in spolna struktura izgovorjalcev.

Primerjava rezultatov glede na skupino II je bila opravljena z uporabo Bernoullijeve verjetnosti (h_0 = enakost deležev; $\alpha = 0,05$, $z_{0,025} = \pm 196$), ki je primerna za obravnavo binarnih stanj (Košmelj 2001: 130–133). Množica raznolikih realizacij opazovane prvine je morala biti zato zvedena na dve podmnožici: na A in njegovo negacijo (tristopenjsko dvovejnato drevo; zaradi kombinatorične obsežnosti sem primerjal le realizacije enega glasu ali glasovnega sklopa).

Slika 1: Stopnje dvovejnatega drevesa (binarne opredelitve izgovora tujega imena).

3 Rezultati¹¹

3.1 Sobesedilo oz. izvor predmetnosti

Besedni signali jezikovnega okolja (navadno navedba kraja, narodnosti) so izgovorjalce usmerjali, če so jih prepoznali.¹² Beseda *lab* se zaradi razpoznavnega slovenskega konteksta v vseh skupinah izgovarja pretežno [láb-], italijanski *Sergio* [sêrdžo], španski *Juan* [hwán] ipd., ne upošteva pa se portugalsko branje <j> kot [ž] (*Jair, Juninho*), pač pa le <nho> [njo]. Od zaokroženih glasov <ä> v skupinah II in D pogosteje berejo kot [é], v skupini Š kot [a]; francoski <u> se bere različno (*Curie* [i] – *Pinturault* [u]), pri *Pinturault* v II in D [u], v Š pa se glas zniža ali reducira [pintaró/pintéró/pintró]; za celoten vzorec velja, da se <ü> pri *Mevlüt* bere kot [u], pri *München* in *Türk* pa kot [i]. Pri <ö> pri vseh skupinah prevladuje [é], je pa opaziti razlike med nemškimi (*Köln, Göthe*) in nenemškimi besedami (*Vatnajökull, György*, zlasti *København* [kébønhaun]): v KI nemške besede manj podomačujejo kot v II (v KI namesto [é] berejo [ó], [ö]). Madžarski *yő* (*Győr*) se v II bere [ê/jê(r)], v Š pa [jó].¹³ V nobeni skupini niso upoštevali <j> [dž] v indijskih imenih; v II in D so angleški <ay> brali [i], v Š pa [ej]. Pri kraticah (*CMYK, CNN, NBA, RGB*) je opaziti splošno težnjo po slovenskem izgovoru s polglasniškim črkovanjem ali branjem besede (zlasti v Š [cmik]); medtem ko so v II in D kratico *CNN* vsi izgovarjali citatno angleško [sienèn], so jo v Š tudi črkovali [ceenèn, cənə'nə].

3.2 Zvrsti

Signali zvrsti so bili v besedilu manj jasni, zaznan pa je bil dvogovor. Beseda *heki* se je sicer izgovorila z [é], v dvogovoru pa v II in D z [ê].

3.3 Občnost besede

Znamka *Crocs* se ne glede na zapis izgovarja z [ô], kar gre pripisati prav lastnoimenskosti besede, čeprav stabilen izgovor ob variantnem zapisu obstaja tudi znotraj občnih besed (*reli – raily* [é], *flat – Flat* [ê], podobna težnja tudi pri *sket – skate* [ej]). *MasterChef* se kot osnovna beseda izgovarja z [é], verjetno pod vplivom izgovora v oddajah *MasterChef* in *Mali šef* (na sporedu ravno aprila 2019) in oglasov na radiu (dostava hrane *Topchef*). Nasprotno se naslov knjige *The Naked Chef* vselej izgovarja z [ê], v Š celo [ð] za <the>. A besedi *donut* in (*Alice*) *Donut* se v vseh skupinah izgovarjata enako, z [ó] in ne dvoglasnikom.

11 Navedeni so večinski odgovori, ki so tudi statistično značilni.

12 Izgovor navajam v poenostavljenem zapisu s slovenskimi znaki, kot jih rabi *Slovenski pravopis* v iztočnici; [ð] po IPA pomeni [œ], [ũ] pa [y]. Lomljeni oklepaj <> označuje črko oz. črkovni niz, oglati [] pa izgovor.

13 Tivadar (2003: 295) navaja zaokrožen izgovor za Murski val in opozarja na lastna imena kot ločena od pravorečnega slovarja. Neknjižni glasovi lahko postanejo tudi prepoznavni kazalci pokrajine (znamka *Lejko mlejko, meso iz tünke, ptujijski luk*). Splošni vtis je, da izgovarjava tu ni vselej dosledna, deloma zaradi razvidne etimologije ali poudarjene likovne podobe zapisa. Glede na knjižno ustreznico *luk* in Ingoličevu delo *Lukarji* je tako sistemsko dosledna televizijska podomačitev [likarji] za narečno [lúkarji] nesmiselna (prim. *gostívanje*, Toporišič 1978: 83); podobno je pri švicarski jedi *rösti* opazna sorodnost z angl. *rost*. Neskladno s pravopisom se izgovarjajo tudi besede *Mömax* [mómaks], prekmurski *dödöli* [dódoli/dédoli].

3.4 Starost izgovarjalcev

Izgovor v (skupini Š) teži k večji rabi [ê] (*breksit*, *džez*), vendar še vedno izkazuje večinski izgovor z [é] (*chef*, *heker*, celo *gospél*, kar se v II in D ni pojavilo). Opazna je težnja po neupoštevanju diakritik (<ä> [a], <ü> [u]), vpliv angleščine je močnejši (*muzikal* berejo kot [mjúzikəl]). Izgovarjava mladih pa izkazuje tudi nekaj zbornih prvin, kot so branje *kravl* enozložno, *Utah* z izglasnim [h], doslednejši izgovor [v] v primerih *showa*.

3.5 Zapis in vnašanje tujejezičnih prvin

Vpliv pisave je najočitnejši pri naglasu: KI izkazuje močno težnjo po naglaševanju tujih besed brez naglasnega znamenja na predzadnjem zlogu. Zapis *Ekaterinburg* so le v II brali z vzglasnim [j]. Besedni pari *fracking* [ê] – *freking* [é], *curling* [kər] – *kerling* [kêr], *retwitt* [w] – *retvit* [v], *Brexit* [gz] – *breksit* [ks] nakazujejo, da citatna pisava k citatnemu izgovoru navaja tudi v II. Dvoglasniki se pojavljajo, a so redki (*raily*, *donut*, *Idaho*), izjema je *Vogue*. Branje *showa* z upoštevanjem morfemske meje med korenem in končnico (Srebot Rejec 1976: 22) je še vedno prisotno. V Š je raba angleškega retrofleksnega r [ɹ] (*fracking*, *brunch*, *brexit*) pogostejša kot v II in D, v D pa so glede na preostali skupini *ricotta*, *Matarella* in *Marco Lugaresi* izgovarjali s prepoznavno italijansko melodijo. V II in D nekatera imena prepoznavajo kot nemška (branje <st> [št], <s> [z], <v> [f]), v Š pa ne in jih berejo po slovenski ali angleški vrednosti črk (*Josef* [jósef/džósef]). Pridih za soglasnikom v indijskih imenih se večinoma zanemari, se pa v KI, zlasti Š, kot [h] odraža v večji meri kot v II; pridih za samoglasnikom se obravnava različno (*Nehru* [néhru] – *Brahmaputra* [bramapútra]).

4 Sklep

Brano besedilo (uresničitve tujih besed) vseh treh skupin je v splošnem precej izenačeno, v posameznostih pa zelo različno, kar je posledica nesistemske prevze-manja, obsežnega in nepovezanega besedila, branja brez priprave, izobrazbene in interesne podobnosti izgovarjalcev (Š7 npr. želi postati radijski spiker). Upoštevanje norme v KI lahko pripišemo tudi velikemu deležu žensk, saj se bolj kot moški zavedajo družbene prednosti prestižnega govora (Aitchison 1999: 114). Odkloni skupine Š so zaradi majhnosti vzorca vprašljivi, a koristni za predstave o jezikovni dinamiki.

Raziskava ni pokazala bistvenih odstopanj med II in KI; potrjuje Tivadarjevo stališče o enotnem govorjenem knjižnem jeziku (2015: 126) in zanemarljivem vplivu tujih jezikov v glasovju (2004: 175), pri čemer že Jurgec in Tivadar (2003: 210) opozarjata na izjemo, to je vnašanje [w] in [ə] v izreko tujih imen namesto [v] in [é] (za <u/w> ob samoglasniku oz. <ö>). Kljub temu lahko pritrdimo Aristotelu, da mora govor pritegniti z nenavadnim – zato bodo tujke in njih citatno branje do neke mere vselej del jezika (Ivas 1988: 38), sploh govora, ki je bolj dovzeten za vpliv nestandardnih oblik (Južnič 1983: 54, 60, 181). Poleg v uvodu naštetih dejavnikov je treba v prihodnje upoštevati še interpretacijo (melodija tujega jezika), hitrost govora (hitrejši tempo vpliva na izgovor <v>; Gošte 2012: 72) in uveljavljenost določenega imena, zaradi katere se to lahko obravnava bliže eksonimu (prim. gesli *Mount Everest* in *Mount Palomer* v Toporišič idr. 2001).

Viri in literatura

- AHAČIČ, Kozma idr., 2017: *Ciljni raziskovalni projekt Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov (raziskovalno poročilo)*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru, Inštitut za narodnostna vprašanja, Pedagoški inštitut, Alpineon, Amebis, Zveza gluhih in naglušnih Slovenije.
- AITCHISON, Jean, 1999: *Linguistics*. London: Hodder & Stoughton Ltd.
- BAJEC, Anton, KOLARIČ, Rudolf, RUPEL, Mirko, 1968: *Slovenska slovnica*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- BAJEC, Anton idr. (ur.), 1998: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS.
- BAJT, Drago, KOCJAN BARLE, Marta (ur.), 2003–2005: *Slovenski veliki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- BAJT, Drago, KOCJAN BARLE, Marta (ur.), 2007: *Splošni religijski leksikon: A–Ž*. Ljubljana: Modrijan.
- BENVENISTE, Émile, 1988: *Problemi splošne lingvistike I*. Ljubljana: ŠKUC.
- BUGARSKI, Ranko, 1984: *Jezik i lingvistika*. Beograd: Nolit.
- BUGARSKI, Ranko, 1994: *Jezik od mira do rata*. Beograd: Beogradski krug.
- CEGIĆ, Ivo idr. (ur.), 1983: *Enciklopedija Jugoslavije: I, A–Biz*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- DOBROVOLJC, Helena, 2004: *Pravopisje na Slovenskem*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- DOLINAR, Ksenija, KNOP, Seta (ur.), 2000: *Leksikon Cankarjeve založbe*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- GLIHA KOMAC, Nataša, JESENŠEK, Marko (ur.), 2017: *Pleteršnikovi dnevi: Jezikovna politika Republike Slovenije*. Pišece: Univerza v Mariboru, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Društvo za varovanje maternega jezika, naravne in kulturne dediščine Maks Pleteršnik Pišece, Strokovni odbor za slovenski jezik Maksa Pleteršnika, Občina Brežice.
- GOLDEN, Marija, 2001: *O jeziku in jezikoslovju*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za primerjalno in splošno jezikoslovje.
- GOŠTE, Anita, 2012: *Izgovor fonema /v/ sodobnem medijskem govoru. Diplomsko delo*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- HORGA, Damir, POŽGAJ HADŽI, Vesna, 2013: Govorna disfluentnost v elektroničkim medijima. Hotimir Tivadar (ur.): *Aktualna vprašanja slovenske fonetike*. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete. 13–23.
- IVAS, Ivan, 1988: *Ideologija u govoru*. Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo.
- JURGEČ, Peter, TIVADAR, Hotimir, 2003: Podoba govorjenega slovenskega knjižnega jezika v Slovenskem pravopisu 2001. *Slavistična revija* LII/2. 203–220.
- JUŽNIČ, Stane, 1983: *Lingvistična antropologija*. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum v Ljubljani.
- KOŠMELJ, Katarina, 2001: *Uporabna statistika*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta.
- LEVEC, Fran, 1899: *Slovenski pravopis*. Dunaj: Cesarsko-kraljeva založba šolskih knjig.
- POGAČNIK, Aleš (ur.), 2006: *Veliki splošni leksikon: priročna izdaja v 20 knjigah: I, A–Au*. Ljubljana: DZS.
- POGAČNIK, Aleš, 2012: Glasovno domačenje lastnih imen nelatiničnih pisav. Nataša Jakop, Helena Dobrovoljc (ur.): *Pravopisna stikanja: razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 73–83.
- POZNANOVIČ JEZERŠEK, Mojca idr., 2018: *Učni načrt (posodobljena izdaja): Program Osnovna šola, Slovenščina*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- POTRČ, Matjaž, 1986: *Zapis in govorica*. Ljubljana: DZS.
- RUPEL, Mirko, 1946: *Slovensko pravorečje: navodila za zborni izreko*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- SCHWANITZ, Dietrich, 2010: *Vse, kar moramo vedeti*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- SREBOT REJEC, Tatjana, 1976: Še o angleški tujki »show« v slovenščini. *Jezik in slovstvo* XXII/1. 21–23.

- ŠOLAR, Jakob, 1939: Fonetični pouk v srednji šoli. *Slovenski jezik* II. 103–106.
- ŠKILJAN, Dubravko, 1999: *Javni jezik: K lingvistiki javne komunikacije*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena, KODERMAN PATAČKO, Darinka, 2019: Spletna aplikacija za tvorbo svojilnih pridevnikov iz tujih priimkov. Matej Šekli, Lidija Rezoničnik (ur.): *Slovenski jezik in njegovi sosedi*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 513–515.
- TAVZES, Miloš (ur.), 2006: *Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- TIVADAR, Hotimir, 2003: Aktualna vprašanja slovenskega pravorečja. Stanisław Gajda, Ada Vidovič Muha (ur.): *Współczesna polska i słoweńska sytuacja językowa*. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej; Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 281–299.
- TIVADAR, Hotimir, 2004: Kaj je prav in kaj resnično (prav) v slovenskem govoru? Marko Stabej (ur.): *Moderno v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. 40. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 171–178.
- TIVADAR, Hotimir, 2013: Slovensko-slovansko fonetično raziskovanje. Hotimir Tivadar (ur.): *Aktualna vprašanja slovenske fonetike*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 35–42.
- TIVADAR, Hotimir, 2015: Pravorečje pri pouku v slovenskih šolah. Andreja Žele (ur.): *Bilten ob štiridesetletnici Zveze pokrajinskih slavističnih društev*. 125–130.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1978: *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože (ur.), 1982: *Anton Breznik: Jezikoslovne razprave*. Ljubljana: Slovenska matica.
- TOPORIŠIČ, Jože idr. (ur.), 2001: *Slovenski pravopis*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- VERBINC, France, 1974: *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.